



# FRYSK BIDBOOK

HET FRIES EIGENE EN DE PROEFTUIN MEERTALIGHEID



## EN NO TEGEARRE TROCH!

Laten we een wandeling maken. Loop eens door de grootste winkelstraat van een willekeurige Nederlandse stad. Wat ziet u? Een Zara, een H&M, een Bodyshop en hippe koffietentjes. Het maakt niet uit wáár u wandelt, overal treft u een uniform aanbod van ideeën en goederen. Dat geldt ook voor steden in Fryslân. Aan de ene kant maken wij daardoor deel uit van de mondiale markt en dat is mooi! Tegelijk moeten we waakzaam zijn dat wij niet onderdeel worden van een grote culturele eenheidsworst. Een monocultuur die een bedreiging kan vormen voor diversiteit.

In Fryslân hebben wij goud in handen om dit fenomeen het hoofd te bieden. Bijvoorbeeld het enige noordelijke rijks-Keramiekmuseum Prinsessehof, of razendlekkere Oranjekoeke, of de eigenwijze goed-heiligman Sint Piter, maar bovenal een eigen taal: it Frysk. Het Frysk en de in onze provincie aanwezige streektaalen maken een essentieel onderdeel uit van onze identiteit en ons cultuurhistorisch besef.

Natuurlijk is Fryslân volledig onderdeel van We the North, maar op het punt van de taal heeft Fryslân een eigen juridische status vanwege het Frysk. Fryslân is binnen Nederland uniek vanwege deze taal. Daarmee geeft Fryslân niet alleen uniciteit aan het Noorden, maar ook aan Nederland "als geheel". Het bestaan van het Frysk, maakt Nederland ook rijker.

In de jaren vijftig is na een jarenlange strijd voor meer erkenning van het Fries in Fryslân tweetalig onderwijs ingevoerd en werd het Fries in de rechtspraak toegestaan. Door de jaren heen is op steeds meer gebieden het Fries ingebed in wetgeving. Uiteindelijk is alle wetgeving in 2014 samengevoegd in een wet Friese taal, waarin naast de verankering van de bijzondere wettelijke status van het Fries ook de onderwijswetgeving is veranderd: Fryslân heeft de officiële bevoegdheid over het vak Fries gekregen, zoals het uitwerken en vaststellen van de kerndoelen Fries in het onderwijs.

Nederland heeft zich via het Europese Handvest voor Minderheidstalen gecommitteerd aan het beschermen van het Fries. Ook zijn de Friezen in 2005 officieel erkend als enige nationale minderheid in Nederland via de ratificatie van het Europees kaderverdrag voor nationale minderheden. Daarmee is de instandhouding en bevordering van het Fries niet alleen een puur Friese aangelegenheid maar ook de directe verantwoordelijkheid van Nederland.

Daarmee heeft Fryslân unieke verantwoordelijkheden die andere provincies niet hebben. Het is dan ook niet verwonderlijk dat we aan taalbeleid evenveel uitgeven als aan ons cultuurbeleid: samen in totaal een bedrag van € 35.741.300 per jaar. Daarmee besteden we – samen met Limburg – in Nederland als provincies de meeste gelden aan cultuur.

Fryslân maakt binnen Europa deel uit van een netwerk met maar liefst zo'n zestig andere "Frieslanden"; allen kleinere regio's met ieder hun eigen taal en unieke situatie rondom meertaligheid. Deze taal component is interessant voor onze eigen inwoners, voor het Noorden én voor Europa. We hebben veel ervaring met het uitdragen van meertaligheid in de kunst en in het onderwijs. Die kennis en ervaring delen we ook op Europese schaal. Juist deze Europese dimensie verrijkt onze kunst en cultuur, maakt het spannend, interessant en waardevol. Zoals het Mercator instituut dat zoveel connecties heeft op Europees niveau met bijvoorbeeld het Gaelic, Nynorsk, Bretons en het Welsh.

Een ander belangrijk onderscheidend punt is het feit dat we dit jaar namens Nederland Culturele Hoofdstad van Europa zijn, na Amsterdam in 1987 en Rotterdam in 2001. Fryslân is boven zichzelf uitgestegen en is klaar voor de toekomst met een stevige "legacy" die wij verankeren in ons reguliere beleid.

Cultuurparticipatie staat daarbij hoog op de agenda. Dat is gelukkig het geval in heel Nederland, daarin is Fryslân niet uniek. Wat wel uniek is, is de manier waarop we het doen: de verbinding tussen amateur en professional, de verbinding tussen verschillende sectoren, de verbinding tussen stad en dorp én dorpen onderling, de inbreng van kennis/netwerken van elders in Nederland en daarbuiten. Deze betrokkenheid van de mienskip en vele andere partijen vormt het fundament onder het hoofdprogramma van Leeuwarden - Fryslân 2018 Culturele Hoofdstad van Europa (LF2018).

Onderliggende doelstelling van LF2018 was het vestigingsklimaat te verbeteren door de culturele sector sterker te maken. Duizenden betrokken mensen hebben een enorme dynamiek op gang gebracht. De echte kracht komt van onderop van mensen die hun eigen omgeving tot een betere plek willen maken met projecten en evenementen. Met als basis de karakteristieken van Fryslân: het landschap, de ruimte, het erfgoed, de mienskip en de taal. Altijd in verbinding, bijvoorbeeld met de belangrijke thema's van deze tijd: duurzaamheid en leefbaarheid. Maar ook in verbinding met de bewoners, de regio, het Noorden, Nederland en het buitenland.

In 2008 moest je in de Randstad uitleggen waarom je in Fryslân woonde. Kinderen kenden de provincie van zeilkamp, de oudere generatie van hun boot- en fietsvakantie. Cultureel kwam Fryslân weinig in de Uitagenda voor. Door LF2018 heeft Fryslân vleugels gekregen. Zo haalden we dit jaar een highscore bij de Lonely Planet in de top 3 ultieme reisbestemmingen in Europa. Volgens de rangschikking van The World's Most Cultural Cities is Amsterdam, ooit ook culturele hoofdstad in 1987, de meest culturele stad ter wereld, maar heeft Fryslân volgens de Atlas voor Gemeenten meer cultureel aanbod per inwoner. Inwoners in het Noorden van ons land genieten het meest van musea, podiumkunsten en concerten, aldus onderzoeker Robert Ponds.

Er is een energie losgemaakt bij duizenden inwoners, ondernemers, het maatschappelijk en het cultureel veld die de provinciegrenzen overschrijdt. Vanuit een vruchtbare humuslaag hebben we gecreëerd, gespeeld en unieke ervaringen opgedaan. Zoals een boer de grond geschikt maakt en moet zaaien om op het juiste moment te kunnen oogsten, zo is dit culturele feestjaar ingezaaid in de Fryske bodem en het heeft er wortel geschoten. Nu moet het blijven groeien en bloeien. Door LF2018 is het culturele profiel van Fryslân veranderd. Het blijkt een unieke snelkookpan te zijn die ons veel kennis en ervaring heeft opgeleverd die wij graag willen behouden, gebruiken, vernieuwen en delen.

Sietske Poepjes

Gedeputeerde Cultuur & Taal, Fryslân





# IN FRYSLÂN BEGONNEN WE EEN PROEFTUIN, WE NOEMEN HET LÂN FAN TAAL

**We hebben LF2018 met beide handen aangegrepen om een succesvolle transitie te maken van de “Fryske blik” naar meertaligheid. Binnen het programma van Culturele Hoofdstad is de verbinding gemaakt met onderwerpen die onderdeel zijn van het ‘Frysk eigene’, maar in de context van vandaag. Naar taalbewustzijn en taalplezier.**

Anne Graswinckel, projectleider educatie van Lân fan taal: ‘Taal is je identiteit. Taal is wie jij bent, in jouw omgeving. Dus altijd met de mensen om je heen. Micro in het gezin en meso met je omgeving en macro als wereldburger. Als je ervan uitgaat dat taal je expressiemiddel is, is niet iedereen dan meertalig? Naast je moedertaal spreek je immers non-verbaal, digi-taal, familietaal, misschien een kunsttaal zoals gi-taal. Of gebarentaal, braille, lichaamstaal, maar ook dans, muziek en straattaal. Laten we met taal spelen zodat taalplezier de regel wordt. Verwondering viert hoogtij!

Door deze aanpak zijn grenzen geslecht. Taal wordt niet langer gezien in de context van beleid, of de provincie, maar in de context van Nederland, Europa en de wereld. Dat dit wordt gewaardeerd blijkt uit de wens om deze projecten duurzaam te verankeren, ook binnen de diverse beleidslijnen die momenteel worden ontwikkeld.

## Taal-legacy LF2018

Door LF2018 staat Fryslân internationaal op de kaart. Het artistieke klimaat in Fryslân is sterk verbeterd. Om netwerken te bestendigen en nieuwe makers de mogelijkheid te bieden zich te ontwikkelen is de Europese blik in beleid van groot belang. Zeker omdat wij door onze meertaligheid op een aantal thema's makkelijk de verbinding vinden over landsgrenzen heen. Veel van onze instellingen participeren in internationale netwerken (zoals film, locatietheater, popcultuur, literatuur, theater en erfgoed). Fryslân heeft de ambitie om uit te groeien tot hét kennis-, organisatie- en publiekscentrum van meertaligheid van het Noorden, Nederland én Europa.

## Nieuw integraal Cultuurbeleid 2021-2024

Op basis van alle ontwikkelingen, de resultaten van LF2018 en de wensen/ideeën vanuit het veld is een ontwerp gemaakt voor een nieuwe structuur voor cultuurbeleid in Fryslân. Met belangrijke uitgangspunten als een transparante beoordeling op kwaliteit door experts. Of flexibele programmajnen waarbinnen kunst en cultuur kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven (cultuur als middel). Zodoende kan ook beter worden aangesloten op de kracht, innovatie, nieuw talent en ideeën van het culturele veld. Deze uitgangspunten betekenen een andere rol van de provincie, namelijk meer als partner van het culturele veld en minder sturend. Bovenal nieuw is de programmajijn Taal & Identiteit, waarbinnen taal, meertaligheid en letteren als een van de functies wordt opgenomen in de Fryske Kunstinfrastructuur.

## Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK)

Door talen in deze meertalige context te laten zien en aan te bieden, sluit het aan bij de dagelijkse praktijk. Door taal te verbinden met cultuur en erfgoed, vormt taal een sleutel tot die gebieden en leidt taal tot meer begrip voor andere culturen en waardering voor de eigen regio.

## Kultuuredukaasje mei Kwaliteit (KEK2)

Gekoppeld aan het landelijke stimuleringsprogramma cultuureducatie kiest Fryslân (als enige provincie in Nederland) voor een verbinding van de kerndoelen kunstzinnige oriëntatie en taal (meertaligheid). Dat gaat om de verschillende kunstdisciplines, maar ook erfgoed. Identiteit en taal, betekenisvolle en creatieve werkvormen zijn onderdelen van het programma. Ambitie is om ook het voortgezet onderwijs, mbo en hbo blijvend te betrekken.



# WAT WILLEN WE?

Taal is grenzeloos en alle talen zijn gelijk. Wij profileren ons nationaal en internationaal als ervaringsdeskundige op het gebied van meertaligheid. We verlangen de aanvoerdersrol als expert van evenementen en producties op het gebied van een talige cultuur.

## Sssst...!

hjr  
flústeret  
de tiid

hier  
fluistert  
de tiid

time is  
whispering  
here



**WAAROM  
WILLEN WE DIT?**



## Talig-cultureler

Als LF2018 ons een ding duidelijk heeft gemaakt is het dat taal en erfgoed leeft en op veel meer manieren kan worden ingezet dan wordt gedaan. **In de proeftuin Lân fan taal hebben we de cultuur taliger en de taal cultureler gemaakt.** Daarbinnen is gekozen voor een interdisciplinaire aanpak; verbinding van taal met wetenschap & kennis met verschillende kunstdisciplines.

Het verbinden van taal met andere disciplines maakt dat taal een sleutel vormt in het bereiken van nieuwe publieksgroepen en leidt tot meer begrip voor andere culturen en waardering voor elkaars identiteit. Als we het over cultuur hebben dan hebben we het onder andere over identiteit, en als we het over identiteit hebben dan zijn taal en erfgoed daar een wezenlijk onderdeel van. Taal brengen, delen, halen, openstellen en openbreken. Wezenlijk onderdeel laten zijn van een **iepen mienskip!**

Hilde Mulder (directeur jeugdtheaterschool 'n Meeuw): 'Er is geen andere regio in Nederland waar taal zo'n prominente rol speelt als in deze regio. Heel lang ging dit om behoud van de Fryske taal, maar nu is het gesprek breder ingezet. Taal kan onderdeel zijn van je identiteit, als communicatiemiddel, om je innerlijke wereld een stem te geven, dat zit in alle podiumkunsten. **Verhef taal naar de kunsten.'**

## Eigen verhalen

Door de programmering van LF2018 is de samenwerking tussen onze Mienskip, bedrijfsleven, onderwijs en overheid versterkt. Als gevolg hiervan zijn samenwerkingsverbanden ontstaan die resulteren in verrassende projecten en innovaties.

Elke stad, regio en land kent eigen rituelen. Mensen gebruiken en spreken een eigen taal. Daarin is iedereen uniek en tegelijk gelijk. Echter, met de ervaringen die in 2018 zijn opgedaan door de Fryske taal en eigenheid in een meertalige context te plaatsen heeft Fryslân een 'unique selling point'.

LF2018 heeft bewezen dat vernieuwend, verbindend en creatief met taal en meertaligheid omgaan veel oplevert. Deze kunst van het verleiden heeft bijgedragen aan hernieuwde trots en eigenheid, maar ook saamhorigheid en gelijkheid. Pas als je weet wie je zelf bent, kun je de ander de hand reiken. **Die hand vol opgedane ervaring en inspiratie reiken wij uit. Om te zaaien en te laten bloeien.**

Ira Judkovskaja (artistyk lieder Tryater): 'De vraag is: hoe communiceer je? Hoe zet je de deuren open en blijf je toch wat je bent? Het moet natuurlijk niet zo gaan waaien dat je alles kwijtraakt. Door met anderen te communiceren, word je bewuster van wie jij bent.'

A photograph of a building at dusk. The sky is a deep blue with some clouds. In the foreground, there are bare tree branches on the left and a street lamp with multiple glowing lights on the right. The building's roof is dark, and two large, illuminated signs are mounted on it. The sign on the left reads 'JA JONGU' and the sign on the right reads 'NEE JUH!'. The signs are made of a grid of small lights, giving them a glowing, pixelated appearance.

**JA JONGU      NEE JUH!**

**EVIDENCE BASED  
WAAR EN WAT ?**



Nieuw markant bezoekerscentrum **Obe** als blijvend podium voor taal en literatuur, verwelkomde in september 2018 haar 150.000<sup>e</sup> bezoeker.

**MeM**, de 'huiskamer'/livingroom of languages van Lân fan taal. In MeM is taal 'the talking point'. Praten over taal maakt mensen bewust van de rol van taal in hun leven. In MeM zijn in 2018 duizenden van dit soort gesprekken gevoerd in tientallen verschillende talen: met bezoekers, met artiesten, met het dove barpersoneel, tussen artiesten onderling, tussen publiek en artiesten, met taal- en sociaal-maatschappelijke organisaties, scholen, leerlingen, stagiaires en ondernemers.

Mirjam Vellinga (Afûk): 'It projekt MeM-Livingroom of Languages is fuortkommen út de ûnderfinings en netwurken dy't opboud binne nei oanlieding fan de gearwurking mei ECoC Donostia-San Sebastian yn Baskelân. Dy line wolle wy fuortsette en fersterkje rjochting ECoC Gaillimh-Galway 2020 yn Ierlân en dêrnei'





**Levensgrote projecties op de Oldehove** Als statussymbool voor Leeuwarden was de toren de Oldehove te scheef en te onaf. Voor het Lân fan taal is de veelbezongen en -beschreven **toren perfect, een dwars icoon** Op deze ideale achtergrond zijn in 2018 vier videokunstwerken levensgroot geprojecteerd, gemaakt door verschillende, onverwachte combinaties van (taal)kunstenaars als een dichter, rapper, schrijver of spoken word performer en een filmer/ videokunstenaar.

**Taalkaravaan** Lân fan taal versterkte festivals en evenementen met een rijk (muziek)programma vol talen en verhalen. Het karavaan-motto: 'hjr wol ik wei, hjr wol ik altyd bliuwe' (hier wil ik weg, hier wil ik altijd blijven). Als wereldburger wil je je losmaken van je omgeving maar met je moedertaal blijf je verbonden met de plek waar je vandaan komt. Dat sentiment komt terug in de voorstellingen, films, optredens en activiteiten van de Taalkaravaan en was onderdeel van het Oranjewoudfestival, Oerol, Admiraliteitsdagen, Simmerdeis Drachten, Tall Ships Races Harlingen.





**'Bartelje', boartsje mei tradysjes** Kan een eeuwenoude, maar gemoderniseerde en zeer populaire Baskische vorm van improvisatie-poëzie een nieuwe Friese vorm van taalexpressie worden? Wij denken van wel! Een groepje Friezen, verbonden met Baskenland door het Other Wordsproject en ECoC Donostia 2016 probeert de kunstvorm te laten bloeien in Friesland met hulp van de Basken, onder de naam 'Bartelje'. Een knipoog naar het Friese woord 'boartsje' en het Engelse 'battle'. In 2018 zijn er workshops gegeven tijdens de Baskische week in MeM en is een groep Friese dichters/performers enthousiast geraakt. In 2019 worden de plannen verder ontwikkeld.

**Sichtberens (zichtbaarheid)** Op een speelse en beeldende manier maken we het Fries en meertaligheid zichtbaar in de openbare ruimte. De provincie Fryslân speelt een belangrijke rol bij de zichtbare implementatie van taalwetgeving. Kunstenaar Marten Winters en ontwerper Aad van Altena hebben een creatieve vorm bedacht om taal te laten leven met rake teksten op zichtlocaties in de hoofdstad.

**'Sliependewei'** betekent in het Fries 'al slapende' maar als je het heel letterlijk neemt, kan er ook 'slapende weg' staan. Als de brug open is, staat het verkeer stil en kan de weg rusten.

**'Ja jonge nee juh!'** Spoedcursusje Liwwadders in de publieke ruimte. Rondom het Wilhelminaplein staan een aantal belangrijke gebouwen zoals de rechtbank, het Fries Museum en horecagelegenheden. De teksten verwijzen naar de functies hiervan en die van het plein zelf. Het kan gaan om een meningsverschil over kunst, een rechtszaak, een discussie op het plein of in een restaurant.





hylke post (foto jelle post)

**HOE  
WILLEN WE DIT DOEN?**

# 1 TAALSPEELPLAATS

**Grenzenvrije taal binnen de context van cultuur.** Waarvan Fryslân de spil vormt als aanjager en facilitator, met potentie en wens om uit te groeien tot hét kennis-, organisatie- en publiekscentrum van meertaligheid van het Noorden, Nederland én Europa. **Onze regio kent een grote rijkdom aan taal, landschap en erfgoed**, als neerslag van onze leefomgeving, onze geschiedenis en actuele thema's. Dat wat leeft in onze regio verbinden we met onze cultuur om een breder publiek te betrekken bij maatschappelijke thema's en discussies te agenderen en adresseren.

Het Frysk en de in onze regio aanwezige streektaalen zoals het recentelijk erkende Nedersaksisch, zijn een belangrijk onderdeel van onze identiteit en ons cultuurhistorisch besef. Dat geeft een extra dimensie aan onze culturele rijkdom en kennis over taal. Maar wel in verbinding met al "het andere". Onze Angelsaksische neef John Donne verwoordde het perfect: 'no man is an island'. Niemand gedijt goed wanneer je alleen staat, niet in staat je te verbinden met de ander. Zo is It Frysk niet alleen nauw verwant aan Nederlands, maar ook aan Engels, Duits en het Nedersaksisch en aan dialecten als het Liwwaders, Bildtsk Stellingwerfs en Hindeloopers. Ook heeft de Fryske taal en cultuur nauwe verwantschap met onze We the North partners Groningen en Drenthe. Of over de grens met de andere Friezen in Duitsland en Denemarken.

De Taalspeelplaats biedt **experimenteerruimte** aan schrijvers, dichters, muzikanten, theater- en filmmakers en al die anderen die gefascineerd zijn door taal en die de betekenis en beleving van taal verder willen onderzoeken.

Omdat taal wordt gezien en beleefd in een breder perspectief:

- als drager van wie je bent, waar je vandaan komt en wat ons bindt.
- als meer dan spreken en schrijven. Bijvoorbeeld gebarentaal, braille, lichaamstaal, maar ook dans, muziek en straattaal.
- als sleutel tot een open samenleving.

**Inzet is te komen tot een vanzelfsprekende meertalige verteltraditie waardoor taalbewustzijn en taalbeleving versterkt worden. In taal druk je je identiteit uit.**

Joris Hoebe (New Noardic Wave: Frysk film & media platform): 'Door de structuur van het Fryske landschap met haar terpen en afgelegen dorpen en gebieden, geloof ik dat het verhalen vertellen en daarmee ook taal een bijzondere evolutie heeft doorgemaakt in Fryslân. Het zit geworteld in ons collectief handelen. Dat zie je terug in lepenloftspullen waar mensen massaal aan meedoen en vooral als publiek naartoe gaan. Nu de technologie zich steeds meer ontwikkelt kunnen we nieuwe manieren vinden om onze verhalen te vertellen en bij een nieuw internationaal publiek te laten landen. Fryslân is wat mij betreft de ideale plek om dit verder te ontwikkelen en ons te profileren als 'storytelling' ecosysteem met opleidingen, incubators en broedplaatsen die dit voeden.'

# Z MET TAAL DE WERELD IN

**Meertaligheid** is, op zijn Angelsaksisch gezegd, een 'asset'. Het is een middel en een teken van cultureel en sociaal wendbaar zijn. Wij hebben de kennis en ervaring, maar samen optrekken is beter, leuker en we bereiken meer. Bijvoorbeeld door kennis uit te wisselen over de landsgrenzen met de Faroer-eilanden, de vrienden uit het Baskenland, of de reeds opgestarte uitwisseling met onze Gaellic cousins uit Gallway CH2020, en op die manier het onderwijs en onze kennis en cultuur verbeteren. Maar ook binnen de landsgrenzen omdat we vinden dat elke plek, elk dorp, elke stad, elke regio en elk land een **taalspeelplaats** verdient!

Inzet is onze kennis, ideeën over en ervaringen met taalspeelplaatsen te delen met andere taalgebieden, onze kennis te verrijken en elkaar over en weer te inspireren, zodat in heel Europa taalbewustzijn en taalbeleving op een speelse manier steviger kan worden.

We zetten primair in op de 14 partners verenigd in de NPLD én in het netwerk van oud-Culturele Hoofdsteden, zodat meertaligheid niet alleen in meertalige regio's zich manifesteert, maar juist ook in regulier cultuurbeleid vanzelfsprekend wordt. Iedere stad en regio kent meer talen. Ieder mens kent meer talen. Met onze inzet en expertise kunnen we "minder gesproken talen" naar een steviger maatschappelijke positie brengen in hun land, niet alleen vanuit de bestuurlijke kant, maar ook de onderwijskundige en culturele kant. **In het meertalige Europa verdient meertaligheid een prominente plek, juist in discussies over identiteit en saamhorigheid.**

Juist vanuit onze regio zien we kansen om vanuit onze vreedzame omgang met meertaligheid van betekenis te zijn voor Europa. Deze proeftuin speelt dan ook niet alleen op landelijke schaal, maar ook nadrukkelijk op Europese schaal.

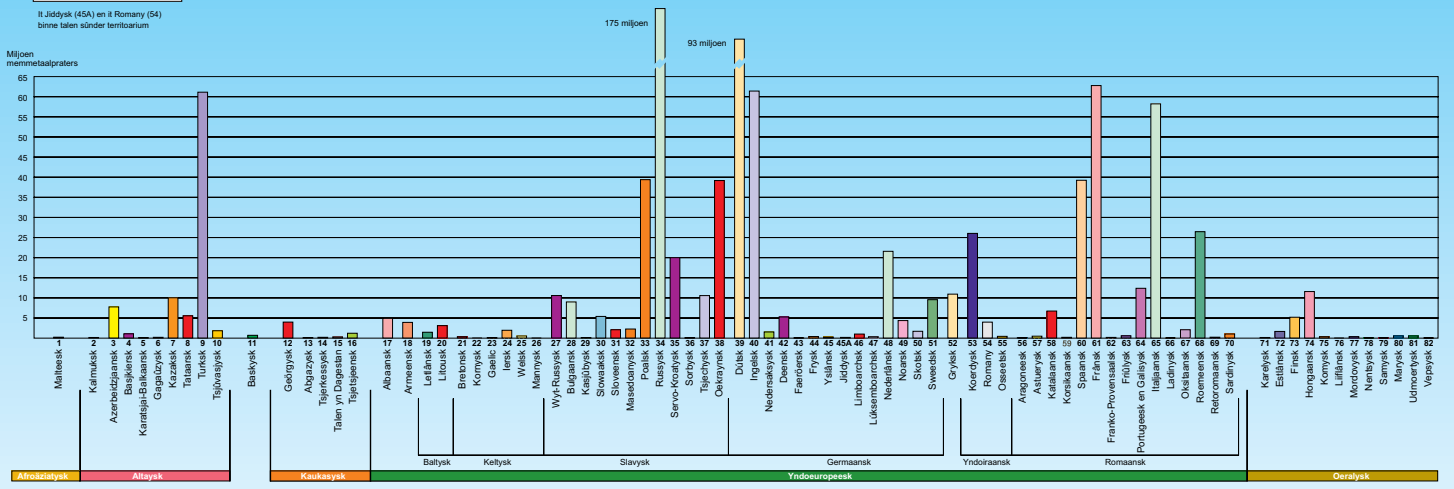




# TALEN FAN EUROPA



Il Jiddysk (45A) en il Romany (54) binne talen sûnder territoarium





**MET WIE?**

Lân fan taal is ontstaan uit een samenwerking van Afûk, Explore the North, Fryske Akademy, Gemeente Leeuwarden, Historisch Centrum Leeuwarden, Neushoorn, Omrop Fryslân, Provincie Fryslân, Rijksuniversiteit Groningen, Tresoar, Keunstwurk, Tryater en de dbieb. Er wordt samengewerkt met vele andere taal- en cultuurinstellingen en -initiatieven.

Onder de noemer Taalalliantie hebben wetenschap, beleid en de praktische uitvoering zich verenigd waardoor een sterke taalinfrastructuur is ontstaan. Om met een vertegenwoordiger van een van de streektaalorganisaties te spreken: Door 'die Friezen' zitten alle streektaalorganisaties in Nederland met z'n allen rond de tafel om een gemeenschappelijk programma te verzorgen vol inspirerende nieuwe producties, presentaties en activiteiten op het gebied van taal en meertaligheid.

#### De huidige Taalalliantiespelers:

- De Fryske Akademy richt zich op het wetenschappelijk onderzoek naar de Friese taal, meertaligheid en regionale geschiedenis. Zij geven boeken en taalhulpmiddelen uit en organiseren symposia, lezingen en congressen
- Mercator Kenniscentrum voor Meertaligheid van de Fryske Akademy: spil van een internationaal netwerk met o.a. partners in Aberystwyth (Wales), Barcelona (Catalonië), Boedapest (Hongarije) en Stockholm (Zweden).
- Bovendien heeft Mercator de krachten gebundeld met Rijksuniversiteit Groningen, Campus Fryslân, Hogescholen, bedrijfsleven en maatschappelijke partners om gezamenlijk een boost te geven aan Fryslân als kenniscentrum van meertaligheid.
- De Afûk is de kennis- en projectorganisatie voor de Friese taal en cultuur met een sterk provinciaal, nationaal en internationaal netwerk op het gebied van onder wijs, literatuur-, cultuur- en taalpromotie.
- Network to Promote Linguistic Diversity (NPLD). Het NPLD Bestuur en beleid op gebied van minderheidstalen en meertaligheid in Europa wordt gedragen door 14 regionale overheden met een minderheidstaal (van Baskenland en Bretagne tot Zweedstaligen in Finland) en 25 universiteiten en NGO's werkzaam op dit gebied.
- Tresoar is het Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum in Leeuwarden. Tresoar beheert een grote wetenschappelijke bibliotheek, een collectie archieven van en over Fryslân en een grote verzameling documentatie en objecten over de Friese literatuur.
- Historisch Centrum Leeuwarden is het centrum voor informatie en activiteiten betreffende de geschiedenis van de gemeente Leeuwarden.
- Onderwijs en praktijkonderzoek van meertalig onderwijs in internationaal perspectief wordt gerealiseerd door de NHL Stenden hogeschool op de Pabo-lesplaatsen Leeuwarden, Emmen (projecten met Buurtalen Drents en Duits), Assen en Meppel. Dit gebeurt in de vorm van een minor 'Meertaligheid' en via projecten zoals "Meer kans met meertaligheid" "Gelijke kansen door de meertalige Pabo". Bovendien vanuit de master Multilingualism van de RUG.
- Via het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit werken Keunstwurk en Lân fan taal aan een kwaliteitsslag én verbinding tussen taal- en cultuuronderwijs.



**WAT**  
**WILLEN WE IN 2019 EN 2020**  
**IN DE PROEFTUIN DOEN?**

Wat we beogen is stap voor stap die aanvoederspositie waar te maken, door:

- de bestaande alliantie te verbreden met meer culturele spelers
- de Taal alliantie naar een noordelijke schaal te tillen door taal- en cultuurspelers uit het gehele noorden te verbinden
- internationaal de samenwerking te intensiveren met de 14 partners verenigd in de NPLD én met het netwerk van oud-Culturele Hoofdsteden
- internationale programmering te stimuleren
- binnen de cultuureducatie de doorgaande lijnen taal en vertelplezier neer te leggen bij scholen en kunstenaars.

## Met wie?

Omdat we op noordelijke schaal samenwerken in We the North, starten we dicht bij huis. De Taalalliantie wordt in Fryslân blijvend versterkt door culturele spelers als Tryater omdat dit meertalige theatergezelschap van Fryslân met aanbod voor zowel jeugd en jongeren als volwassenen met een grote verantwoordelijkheid zorgt voor hoogkwalitatieve educatie, talentontwikkeling, kennisbevordering en professionalisering in de Friese context. Ook het Friese jeugdtheatergezelschap 'n Meeuw speelt vanzelfsprekend in hun producties bewust met taal.

Net als **Keunstwurk**, expertise- en adviesorganisatie voor cultuureducatie, amateurkunst en professionele kunst in de provincie Fryslân.

Kultuuredukaasje mei Kwaliteit (KEK2) is een belangrijk en vernieuwend programma en verbindt onderwijs met taal-, kunst-, en culturele partners.

Ook werken we samen binnen **Explore the North**, een cultureel stadsfestival dat de historische binnenstad van Leeuwarden als podium gebruikt voor muziek, literatuur, beeldende kunst en meer. Daarnaast presenteert Explore the North als productiehuis het hele jaar door (co)producties met zowel lokale als (inter)nationale partners, met als rode draad literatuur, taal en meertaligheid.

In de context van We the North willen we in 2019 en 2020 zoveel mogelijk noordelijke taalorganisaties betrekken bij deze proeftuin om samen te verkennen hoe we in heel Noord Nederland taalbewustzijn, taalbeleving en sterkere verbindingen tussen taal en cultuur kunnen maken. We starten in 2019 met een bijeenkomst waarin naast de eerdergenoemde Friese taalorganisaties in elk geval ook de volgende organisaties participeren: Huis voor Groninger cultuur, Poëziepaleis, SLAG, Huus van de Taol, st. REUR, NHL Stenden Emmen, Bureau Groninger Taal en Cultuur, RTV Drenthe en het Groninger forum/bibliotheek. We dagen deze taalinfrastructuur uit de verbinding met het culturele veld te zoeken en zo met elkaar tot culturele producties te komen tot ver voorbij de grenzen van onze eigen regio. Zoals in Drenthe ook al gebeurt door - voor de tweede maal op rij - de internationale deelname aan SUNS Europe door winnaars van het Drènts Liedtiesfestival: Isa Zwart en Melissa Meeuwisse.

## Momentopname

Wat hier staat beschreven is slechts een momentopname. Elke dag ontwikkelen en leren we over onze taal-legacy. Al pionierend ontstaat de toekomst en groeit de proeftuin uit tot een bestendige taalspeelplaats!

Bert Looper directeur van Tresoar: It soe my net fernuverje dat der oer fyftich jier in dissertaasje leit dat yn 2018 definityf ôfrekkene is mei de Fryske identiteit fan de njoggentjinde iuw. Hoe't dy kultuer, de taal ensafuorthinne der út komt te sjen, dat witte we no noch net. Dat wurdt noch hiel spannend dus."



Fotografie | Lân fan taal en Aad van Altena



**FRYSK BIDBOOK**

NET FRIES EIGENE EN DE PROEFTUIN MEERTALIGHEID

